

Československom a Maďarskom v rokoch 1946–47, silná hospodárska migrácia v r. 1965, zvýšený počet zmiešaných manželstiev (zhoda vierovyznania bola v prostredí prvoradou, etnická príslušnosť zohrávala pri uzatváraní manželstva druhoradú úlohu).

Za najkultivovanejšiu formu jazykového prejavu sa pokladala v minulosti biblická čeština ako jazyk cirkevnej evanjelickej liturgie (ešte v 90. rokoch 20. stor., i keď už veľmi ojedinele). Slovenčina sa v Malom Kereši zachovala v dvoch existenčných formách – v spisovnej podobe a vo forme miestneho dialektu.

V škole sa vyučuje slovenský spisovný jazyk, avšak záujem o vyučovanie slovenčiny je v meste minimálny, uprednostňuje sa vyučovanie iných cudzích západných jazykov, napriek poskytovaniu veľkých výhod pre národnostné menšiny, v postavení ktorých sa slovenskí Kerešania ocitli. Spisovná slovenčina ostáva len komunikačným jazykom školy a pracovným jazykom úzkeho kruhu slovenskej inteligencie.

Miestnym malokerešským dialektom, ktorý má v prevažnej miere prvky stredoslovenských nárečí, hovorí dnes iba najstaršia alebo staršia stredná generácia – teda generácia 65-ročných a starších, hoci ani títo sa už po slovensky v škole neučili, a tak nepoznajú ani slovenský pravopis.

Kontinuita používania slovenčiny – hoci len dialektu, ktorý v súkromnom styku zohrával vždy dominantnú úlohu – bola prerušená zmenou spôsobu rodinného života. Trojgeneračné spolužitie rodín bolo narušené alebo úplne zaniklo v dôsledku zmeneného hospodárskeho života. Najmladšia generácia nepozná slovenčinu už ani z rodinného prostredia, a tak sa slovenský jazyk v Kiskörösi ocitol medzi mladými vo funkcii cudzieho jazyka.

Dnes môžeme o jazykovom procese v Kiskörösi s výhľadom do budúcnosti konštatovať, že pôvodné slovenské monolingválne prostredie sa preformúva cez bilingválnosť (v súčasnosti ešte zastúpenú najstaršou generáciou) opäť na monolingválne, avšak v neprospech slovenského jazyka, teda na maďarské monolingválne prostredie.

Vychádzajúc z tohto etnokultúrneho i lingvistického poznania, uskutočnili sme v r. 1995 v Kiskörösi nový sondážny heuristický výskum s cieľom spoznať súčasný stav, keďže knižné práce slovenských a maďarských bádateľov vychádzali v prevažnej miere z materiálu získaného v 40. rokoch a výskumy pre *Atlas slovenských nárečí v Maďarsku* (1993) boli ukončené už takmer pred tridsiatimi rokmi.

Ukázalo sa, že viesť v súčasnosti v Kiskörösi podrobný tematický výskum lexiky dotazníkovou alebo dokonca anketovou metódou v slovenskom jazyku nie je možné alebo je to veľmi náročné, pretože:

a) obyvateľia nepoznajú slovenský pravopis – a ak áno, tak len ojedinele (vyberali sme slovensky hovoriacu najstaršiu generáciu vzhľadom na výskum lexiky z oblasti tradičnej kultúry);

b) náš výskum sa tematicky zameriaval na lexiku z oblasti tradičnej pôvodnej kultúry, ktorej prvky postupne zanikajú alebo sa nachádzajú v inej podobe ako pôvodnej, a tak sa so zanikajúcim predmetom a procesom dostáva jazyková jednotka označujúca tieto reálie do pasívnej slovnej zásoby a postupne zaniká.

Využitie dotazníkov môže tak byť len inšpiračnou pomôckou pre usmerňovaný priamy rozhovor na konkrétnu tému. Pri takomto spôsobe výskumu sa násilne nenarúša plynulosť rozprávania vonkajším zásahom explorátora a je ešte možné získať veľmi kvalitný, obsahovo nasýtený dialektologický materiál.

Pri spracúvaní a interpretácii materiálu treba brať do úvahy a) lexikálnu a sémantickú interferenciu ako výsledok jazykových kontaktov, b) bilingválnosť prostredia, c) existenciu alebo absenciu lexém, a to v istom synchrónom období.

Najnovší získaný dialektologický materiál (konzervovaný na audiozázname) má už v súčasnosti dokumentárnu hodnotu, pretože ide o nárečový materiál z pôvodnej slovenskej kultúrnej enklávy, v ktorej zaniká jeden z jej hlavných atribútov – slovenský jazyk.

Literatúra

Atlas slovenských nárečí v Maďarsku. Red. P. Király. Budapešť 1993. 223 s. + mapy.

RIPKA, I.: Doterajšie výsledky výskumov slovenských nárečí v Maďarsku. In: 275 rokov v Békešskej Čabe. Prednášky Sympózia o Slovákoch v Maďarsku, 1993. Red. O. Krupa. Békešská Čaba, Slovenský výskumný ústav 1995, s. 94–102.

ŽILÁKOVÁ, M.: Funkčné vrstvy dolnozemskej slovenčiny. In: VARIA II. Materiály z II. kolokvia mladých jazykovedcov (Modra–Piesok 26.–27. októbra 1992). Red. M. Nábělková, P. Odaloš. Bratislava – Banská Bystrica, SJS pri SAV – Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela 1993, s. 84–90.

Frekvencia krstných (rodných) mien v hornonitrianskej obci Diviacka Nová Ves

Iveta Valentová

Jazykovedný ústav E. Štúra SAV, Bratislava

1. Krstné (rodné) mená sú propriá, ktoré slúžia na identifikáciu osôb s rovnakým priezviskom v rámci rodiny alebo na identifikáciu osôb v malom kolektíve ľudí (napr. pracovnom, školskom). Výber rodného mena závisí od spoločenskej situácie a komunikačných potrieb, ovplyvňuje ho náboženstvo (biblické